

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

**BANKACILIK SEKTÖRÜ YENİDEN
YAPILANDIRMA PROGRAMI**

Engin AKÇAKOCA
BDDK Başkanı

(Vakıf2000 tarafından düzenlenen “TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNİN
TEMEL SORUNLARI VE BANKACILIK SEKTÖRÜ YENİDEN
YAPILANDIRMA PROGRAMI” konulu toplantıda yapılan sunuş)

2 Mart 2002

**1980 Sonrası Dönemde Bankacılık Sektöründeki
Temel Gelişmeler**

- Liberalleşme, deregülasyon ve rekabetteki artış
- Banka sayısı ve istihdamda büyüme
- Hizmet çeşitliliği ve teknolojik altyapıda atılım
- Dışa açılma ve uluslararası finans sistemi ile bütünleşme

Bankacılık Sektörünün Yapısal Sorunları ve Sonuçları

Yapısal Sorunlar:

- İstikrarsız Makroekonomik Ortam
- Özkaynak yetersizliği
- Küçük ölçekli ve parçalı bankacılık yapısı
- Kamu bankalarının sistem içindeki payının yüksekliği
- Zayıf aktif kalitesi
- Yetersiz iç kontrol, risk yönetimi, kurumsal yönetim ve saydamlık eksikliği

Sonuçlar:

- Asli işlevlerin etkin bir biçimde yerine getirilememesi
- Likidite, piyasa ve kredi risklerine aşırı duyarlılık ve kırılganlık

Kasım ve Şubat Krizleri

Makroekonomik Sonuçlar

- Faiz oranlarında yükselme
- Türk Lirasının önemli oranda değer kaybetmesi
- Reel ekonominin daralması

Bankacılık Sektörüne Etkiler

- Vade uyumsuzluğu → fonlama zararı
- Menkul kıymet portföyünün değer yitirmesi
- Açık pozisyon → kambiyo zararı
- Aktif kalitesi ↓ kredi riski ↑

Sonuç:

Özkaynakların erimesi

Yeniden Yapılandırma Programı

Temel Amaç:

Mali aracılık fonksiyonuna odaklanmış, iç ve dış şoklara dayanıklı ve uluslararası ölçekte rekabet edebilir bir bankacılık sektörüne geçişi sağlamak.

Temel Unsurlar:

- Bankacılık sektörünün mali ve operasyonel açıdan yeniden yapılandırılması:
 - Kamu bankalarının yeniden yapılandırılması
 - Mali bünyesi zayıflayan bankaların TMSF'ye alınarak çözümlenmesi
 - Özel bankaların güçlendirilmesi
- Gözetim ve denetim çerçevesini güçlendirici ve sektörde etkinliği artırıcı düzenlemelerin hayata geçirilmesi

Kamu Bankaları

...yapılanlar -1

Finansal Yeniden Yapılanma

- Sermaye yapısı güçlendirildi
- Merkez Bankası dışındaki kaynaklardan gecelik borçlanma sıfırlandı
- Görev zararları tasfiye edildi
- Görev zararı oluşumuna yol açan kanun ve kararnameler iptal edildi
- Sağlanacak destekler için bütçeye ödenek konulması uygulamasına başlandı
- Mevduat ve kredi faiz oranları piyasa şartlarına göre belirlenmeye başlandı

Kamu Bankaları

...yapılanlar -2

Operasyonel Yeniden Yapılanma

- Ortak ve profesyonel yönetim kurulu atandı
- Emlak Bankası'nın bankacılık yapma izni kaldırılarak bazı aktif ve pasifleri Ziraat Bankası'na devredildi
- Şube ve personel sayısı rasyonalize edildi

	<u>Aralık 2000</u>	<u>Aralık 2001</u>
Şube Sayısı	2.494	2.398
Personel Sayısı	61.601	47.985

- Kar-zarar, likidite ve faiz oranı marjlarını izleme programı oluşturuldu
- İç kontrol, mali kontrol ve risk yönetimi birimleri kuruldu

Kamu Bankaları

...2002 hedefleri

- Stratejik plan ve detaylı yeniden yapılandırma programlarının uygulanmaya başlanması
- 2002 Haziran ayı sonuna kadar;
 - Şube sayısının 897 adet,
 - Çalışan sayısının ise 16.000 kişi azaltılması
- Vakıfbankın özelleştirme sürecinin sonuçlandırılması

TMSF Bankaları

	Fona Alman Banka Sayısı
1997	1
1998	1
1999	6
2000	3
2001	8
2002 (1 Mart İtibariyle)	-
Toplam	19

TMSF Bankaları

...yapılanlar -1

Finansal Yeniden Yapılanma

- Sermaye ve mevduat desteği sağlandı
- Merkez Bankası dışındaki kaynaklardan gecelik borçlanma sıfırlandı
- Yabancı para açık pozisyonlar 4 milyar dolardan 400 milyon dolar civarına düşürüldü
- Mevduat faiz oranları piyasanın altında ve ortak olarak belirlenmeye başlandı
- Mevduat diğer bankalara devredildi
(sekiz ayrı özel bankaya, 2,6 milyar dolar + 479 trilyon TL)
- Merkez Bankasına olan FX depo yükümlülükleri (2,6 milyar dolar) Ziraat Bankasına devredildi

Operasyonel Yeniden Yapılanma

- Şube ve personel sayısı rasyonelize edildi

	Şube Sayısı		Personel Sayısı	
	Devir Tarihi İtibariyle	31 Ocak 2002	Devir Tarihi İtibariyle	31 Ocak 2002
Fon Bünyesinde Kalan Bankalar	982	502	17.997	9.040
Satılan Bankalar	637	354	14.572	7.527
Toplam	1.619	856	32.569	16.567

- İştirak, menkul ve gayrimenkul satışları hızlandırıldı
(Ocak 2002 itibariyle 238 trilyon liralık iştirak, Şubat 2002 itibariyle 88 trilyon liralık menkul ve gayrimenkul satışı gerçekleştirilmiştir.)

Aktif Yönetimi ve Tahsilat

- Kredi dosyalarının TMSF Tahsilat Dairesine aktarılması
(6.110 adet kurumsal, 63.717 adet bireysel kredi dosyası Tahsilat Dairesine aktarılmıştır.)
- Alacakların Tahsili
(Aralık 2001 itibariyle toplam 909 milyon dolarlık tahsilat gerçekleştirilmiştir.)
- Fon bankalarına borçlu olanlar ile geri ödeme planları yapılması
(Toplam 48 borçludan 1,7 milyar dolar tutarındaki alacak geri ödeme planı çerçevesinde protokole bağlanmıştır.)

TMSF Bankalarının Devir, Birleşme, Satış veya Tasfiye Yoluyla Çözülmesi

	1997	1998	1999	2000	2001	2002 1 Mart İtibarıyla	Toplam
Devralınan Banka Sayısı	1	1	6	3	8	-	19
Birleştirilen Banka Sayısı	-	-	-	-	7	1	8
Satılan Banka Sayısı	-	-	-	-	3	1	4
Lisansı İptal Edilen Banka Sayısı	-	-	-	-	3	-	3
Ortaklık Hakları İade Edilen Banka Sayısı	-	-	-	-	-	1	1
Fon Bünyesindeki Banka Sayısı	1	2	8	11	6	3	3
Hukuki İşlemleri Devam Eden Banka Sayısı	-	-	-	-	2	1	1
<i>Fon Bünyesindeki Banka Sayısı (Hukuki Süreçtekiler Hariç)</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>8</i>	<i>11</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>2</i>

TMSF Bankaları

... 2002 hedefleri

- Toprakbank'ın satışı/çözülmesi
- Bayındırbank'ın "Geçiş Bankası"na dönüştürülmesi
- Tahsilatın hızlandırılması
- TMSF'nin 2002 Mart ayından itibaren aylık bilanço hazırlaması ve senelik periyodlarla dış denetime tabi tutulması

Özel Bankaların Güçlü Bir Yapıya Kavuşturulması: Birinci Aşama

- 31 Aralık 2001 itibariyle özel bankaların 1,8 katrilyon lira tutarında sermaye artışı gerçekleştirmeleri sağlanmıştır.
- Takas operasyonunun da katkısıyla özel bankaların bilanço içi açık pozisyonu 8,4 milyar dolardan 1,3 milyar dolara indirilmiştir.
- Değişken faizli, döviz cinsinden ve dövize endeksli DİBS ihracı yoluyla faiz riski sınırlandırılmıştır.
- Özkaynakları yetersiz hale gelen bankalar sistemden çıkarılmış, haksız rekabet ve sistemik risk yaratmaları engellenmiştir.
- Bankalarla reel sektör temsilcilerini biraraya getiren “Finans ve Üretim Danışma Kurulu” oluşturulmuştur.

Özel Bankaların Güçlü Bir Yapıya Kavuşturulması: İkinci Aşama

- Yaşayabilir nitelikte ve belirli koşulları sağlayan özel bankalara kamu tarafından sermaye desteği sağlanması
- Sorunlu aktiflerin çözümünü hızlandırıcı mekanizmaların hayata geçirilmesi

Özel Bankaların Sermayelerinin Güçlendirilmesi ...sermaye desteğinin gerekçeleri

- Kredi riskinin belirgin bir biçimde artması
 - Uzun yıllardır birikmiş olan yapısal sorunlar
 - Ulusal ekonomideki durgunluğun beklenenden daha uzun sürmesi
 - 11 Eylül saldırıları sonrası uluslararası ekonomik ve siyasi belirsizliklerin daha da artması
- Olumsuz ekonomik koşulların duran aktifleri nakde çevirme olanağını kısıtlaması
- Yapılan sermaye artışlarına rağmen özkaynakların reel olarak önemli oranda erozyona uğraması
- Bu faktörlere bağlı olarak bankacılık sektörü krizi-reel sektör krizi sarmalının oluşması

Özel Bankaların Sermayelerinin Güçlendirilmesi ...sermaye desteğinin yöntemi ve koşulları

Sermaye desteği iki şekilde yapılacaktır:

- 1) Ana sermaye oranını yüzde 5'e çıkarmak için ortaklarca ödenecek tutarı asmamak üzere doğrudan sermaye konulması
- 2) Sermaye Yeterlilik Oranını (SYR) yüzde 9'a çıkarmak için hisse senedine dönüştürülebilir tahvil karşılığı ve 7 yıl vadeli sermaye benzeri kredi sağlanması

Destekten Yararlanmanın Koşulları:

- Her iki destek türünden de yararlanabilecek bankalar:
 - 30 Eylül 2001 bilançolarına göre sektördeki payı asgari yüzde 1 olan bankalar
 - Devir ve/veya birleşme yoluyla sektördeki payını yüzde 1'e çıkaran bankalar
- Sadece sermaye benzeri kredi desteğinden yararlanabilecek bankalar:
 - Sektör payı yüzde 1'in altında olan ancak ana sermaye oranlarını yüzde 5'e çıkarmış olan bankalar

Özel Bankaların Sermayelerinin Güçlendirilmesi ...sermaye desteğinin aşamaları

1) Değerlendirme Aşaması:

- **Denetim:** birinci bağımsız denetim kuruluşunun özel denetimi
- **Denetim:** ikinci bağımsız denetim kuruluşunun uygunluk denetimi
- 3. **Denetim:** BDDK'nın nihai değerlendirmesi

2) Ortakların Banka Sermayelerini Güçlendirmeleri Aşaması:

İhtiyatlarla karşılanamayan ölçüde zararın bulunması halinde, banka genel kurullarının toplanarak ortakların banka zararlarını tamamen üstlenmesi, diğer tedbirleri alması ve gerekli nakit sermaye artırımını karara bağlaması

3) Kamu Desteği Aşaması: Sermaye Yeterlilik Rasyosu yüzde 8'in altında kalan ve gerekli koşulları sağlayan bankalara sermaye ve/veya sermaye benzeri kredi desteği sağlanması.

Özel Bankaların Sermayelerinin Güçlendirilmesi ... sermaye desteğinden beklenen yararlar

- Şeffaflığı ve sektöre güveni pekiştirmek
- Banka ortaklarının sermaye artırımına katkılarını azamileştirmek
- Devir ve birleşmeler için uygun bir ortam yaratmak
- Reel sektöre dönük kredi imkanlarını artırmak
- Mali sektöre olan borçların yeniden yapılandırılmasına yönelik mekanizmaların etkinliğini artırmak
- Piyasa disiplini önemli ölçüde aksatan tam güvence mekanizmasının kaldırılabilmesi için uygun bir ortam yaratmak
- Yurtdışı kredi imkanları ile yerli ve yabancı yatırımcıların sektöre katılımını artırmak

Özel Bankaların Sermayelerinin Güçlendirilmesi

... Kamu kaynaginin etkin ve yerinde kullanimini saglayacak unsurlar

- Ana sermaye katkisi ortaklarca ödenecek tutar ile sinirlendirilacaktır.
- TMSF kamu adına bankaya ortak olacaktır.
- Sermaye benzeri kredi desteği piyasa kosullarina göre belirlenmiş bir getiri üzerinden verilecektir.
- Sermaye benzeri kredi hisse senedine dönüştürülebilir nitelikte olacaktır.
- Bankayı kontrol eden ortakların hisse senetleri rehin olarak alınacaktır.
- Sermaye katkisi yapılacak bankaların yönetim kuruluna üye atanması suretiyle faaliyetleri kontrol altında tutulabilecektir.
- Bankalar stratejilerini, iş planlarını ve belirli performans kriterlerine uyum konusundaki taahhütlerini BDDK'ya sunacaklardır.
- Ana sermaye katkısı olarak sağlanacak desteğin yüzde 60'ı 2003 yılı Haziran ayına kadar grup dışı firmalara kredi olarak verilecektir.

Sorunlu Aktiflerin Çözümünün Hızlandırılması

- Varlık Yönetim Şirketlerinin kurulmaları
- Mali sektöre olan borçların gönüllülük esaslı çerçevesinde yeniden yapılandırılmasının desteklenmesi
- Karşılıklara ilişkin yönetmelikte bu mekanizmaları destekleyici değişikliklerin yapılması
- Takipteki alacakların daha hızlı ve etkin bir biçimde çözümlenmesi için İcra ve İflas Yasası'nda gerekli olan değişikliklerin yapılması
- Sorunlu aktifler bir an önce nakde dönüştürülmelidir.

GÖZETİM VE DENETİM ÇERÇEVESİNİ GÜÇLENDİRİCİ VE SEKTÖRDE ETKİNLİĞİ ARTIRICI DÜZENLEMELER

- Sermaye Düzenlemeleri**
- Risk Düzenlemeleri**
- Kredi Sınırlamaları ve Karşılıkları**
- Muhasebe Standartları ve Bağımsız Denetim**
- Devir ve Birleşmeleri Özendirici Düzenlemeler**

Gözetim ve Denetim Çerçevesinin Güçlendirilmesi

...Sermaye Düzenlemeleri

- Kredi sınırları ve standart oranların hesaplanmasında “Konsolide Özkaynak” tanımı esas alınmaya başlanmıştır.
- Sermaye yeterliliği hesabında piyasa risklerinin dikkate alınması sağlanmıştır.
(1 Ocak 2002'den itibaren banka, 1 Temmuz 2002'den itibaren ise konsolide bazda)
- Opsiyonlara özgü risklerin ölçülmesi ve bu risklere ilişkin sermaye yükümlülükleri konusundaki usul ve esaslar ayrıntılı olarak belirlenmiştir.
- Özkaynakların hızlı kur ve fiyat hareketleri nedeniyle aşınmasını önlemek amacıyla “yapısal pozisyon” tanımı getirilmiştir.
- Gayrimenkul ve iştirak hissesi satış kazançlarının sermayeye ilave edilmesini özendirici yasal değişiklikler yapılmıştır.

Gözetim ve Denetim Çerçevesinin Güçlendirilmesi...Risk Düzenlemeleri

- İç kontrol ve risk yönetimi sistemlerinin oluşturulması ve 1 Ocak 2002'den itibaren etkin bir biçimde kullanılmasına ilişkin düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.
- Yapılanmış işlemler (structured products) ve bunlardan kaynaklanan risklerin belirlenmesi yönündeki çalışmalar sonuçlanma aşamasına getirilmiştir.
- Yabancı para net genel pozisyonu ile ilgili standart oranların hesabında yeni özkaynak ve konsolide özkaynak tanımlarına uyum sağlanmıştır.
- Yabancı para net genel pozisyon açıklarının belirtilen sınırı aşan kısmının dispoñibilite hesaplamasında taahhüt olarak dikkate alınması uygulaması kaldırılmıştır.

Gözetim ve Denetim Çerçevesinin Güçlendirilmesi ...Kredi Sınırlamaları ve Karşılıkları

- Bankaların mali kurumlar dışındaki bir ortaklığa iştirakleri özkaynaklarının yüzde 15'i ile sınırlandırılmıştır.
- Türev ürünler kredi tanımına dahil edilmiştir.
- Kredi limitlerinin hesabında doğrudan ve dolaylı krediler birlikte dikkate alınmış ve risk grubu tanımı yapılmıştır.
- Ortaklar ve iştiraklere verilebilecek doğrudan ve dolaylı krediler özkaynakların yüzde 25'i ile sınırlandırılmıştır.
- Kredi karşılıklarının Bankalar Kanunu hükümlerine uyumlu hale getirilmesi için tanınmış olan dört yıllık geçiş süresi kaldırılmıştır.
- Özel karşılıkların kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider sayılması hususuna açıklık kazandırılmıştır.

Gözetim ve Denetim Çerçevesinin Güçlendirilmesi **...Muhasebe Standartları ve Bağımsız Denetim**

- Repo işlemleri 1 Şubat 2002'den itibaren bilanço içine alınmıştır.
- Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu yeni muhasebe sisteminin deneme mahiyetinde uygulanmasına 1 Şubat 2002'de başlanmıştır.
- Yeni muhasebe sistemi 1 Temmuz 2002'den itibaren yürürlüğe girecek ve böylece bankalar 2002 sonunda bilançolarını Uluslararası Muhasebe Standartlarına göre oluşturabileceklerdir.
- Bağımsız denetimin ilke ve esasları uluslararası denetim standartları ile uyumlu olacak biçimde ayrıntılı olarak yeniden düzenlenmiştir.

Gözetim ve Denetim Çerçevesinin Güçlendirilmesi

...Devir ve birleşmeleri özendirici ve sektörde etkinliği artırıcı düzenlemeler

- Bankaların ve iştiraklerinin devir ve birleşmelerini kolaylaştırıcı vergi teşvikleri getirilmiştir.
- TL mevduatlar için ayrılan munzam karşılıklara faiz ödenmesi uygulamasına başlanılmıştır.
- Uzun vadeli tasarrufları özendirmek amacıyla repo ile TL ve DTH faiz gelirlerine uygulanan stopaj oranları farklılaştırılmıştır.
- Bankacılık işlemleri üzerindeki vergi ve benzeri yükler gözden geçirilecek ve bozucu etkileri olan düzenlemeler belirlenerek gerekli değişiklikler yapılacaktır.

Nihai Hedef: Gerçek Bankacılığa Geçiş

2000 Yılında Bankacılık Sektörünün Görünümü

- Kamu açıklarının finansmanına yönelme
- Kamu bankalarının sistemi çarpıtıcı etkileri
- Gerekli sermayeyi tesis etmeden grup finansmanı
- Off-Shore işlemleri ile grup şirketlerinin fonlanması
- Yetersiz sermaye birikimi
- Yaşanan krizler sonucu sermaye erozyonu
- Yetersiz iç kontrol, risk yönetimi ve kurumsal yönetim
- Şeffaf olmayan bilançolar

2002 ve Sonrası Dönemde Bankacılık Sektörü

- Gerçek bankacılık anlayışı: aracılık fonksiyonunun ön plana çıkması
- Dünya çapında rekabet gücüne ulaşılması
 - Sermaye yapısı
 - Maliyet yapısı
 - Teknolojik altyapı
 - Hizmet çeşitliliği ve kalitesi
- Etkin risk yönetimi
- Piyasa disiplini ve şeffaflık
- Etkin bir gözetim ve denetim sistemi